

ศึกษาวิเคราะห์วัตถุทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

AN ANALYTICAL STUDY OF MATERIAL GIFT IN THERAVADA BUDDHISM

¹พระสาธิต รกขิตวโส (เขื่อนคำแสน) และ ²พระอธิการสมนึก จรโณ

¹Phra Sathit Rakkhitawangso(Khueankhamsean) and ²Phra Athikan Somnuek Carano

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Buddhist Colleges, Thailand

¹Corresponding Author's Email: k.eng.sathit14@gmail.com

Received: 2022-06-07

Revised: 2022-07-27

Accepted: 2022-08-30

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการให้ทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาวัตถุทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท 3) วิเคราะห์วัตถุทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา วรรณกรรมพุทธศาสนา ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นนำมาวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

การให้ทาน หมายถึง การเสียสละ การลดความเห็นแก่ตัว มุ่งประโยชน์ของผู้อื่นมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความตั้งใจก่อนให้ทาน ความตั้งใจขณะกำลังให้ทาน และความตั้งใจหลังจากให้ทานแล้ว ทานแบ่งออกเป็น วัตถุทาน และธรรมทาน

วัตถุทาน หมายถึง การให้วัตถุสิ่งของเป็นทาน ในพระสูตรต่าง ๆ กล่าวไว้ 10 ประการ คือ อนุณา ปาณัง วัดถัง ยานัง มาลา สนฺธุ วิเลปน เสยยา อาวาสถัง ปริเปยยัง วัตถุทานแบ่งตามทวารได้ 6 อย่าง คือ รูปทาน การให้รูปเป็นทาน สัทททาน การให้เสียงเป็นทาน คันธทาน การให้กลิ่นเป็นทาน รสทาน การให้รสเป็นทาน โภญฐัพพทาน การให้สัมผัสทางกายเป็นทาน และธรรมทาน การให้สิ่งที่ป็นธรรมเป็นทาน ถูกแบ่งออกเป็นของจากภายในตัวเรา เรียกว่า อัชฌัตตะ และของที่อยู่นอกตัวเรา เรียกว่า พหิทตะ

จากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การให้ทานด้วยวัตถุทาน จะถือเอาแต่ความสะดวกสบาย รวดเร็ว ในการจัดหามาเป็นลำดับแรก มุ่งแต่อานิสงค์แห่งการถวายวัตถุทาน ขาดการพิจารณาถึงประโยชน์แก่ผู้รับ ทำให้อานิสงค์แห่งการถวายทานไม่บริบูรณ์ ดังนั้นเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจ และประโยชน์สุข ทั้งผู้ให้ทาน ผู้รับทาน จึงนำมาซึ่งการศึกษาวิเคราะห์วัตถุทานในพุทธศาสนาเถรวาทในครั้งนี้

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนาเถรวาท; ทาน; วัตถุทาน

Abstract

The three main goals of this study were; 1) to study almsgiving in Theravada Buddhism, 2) to investigate material gift in Theravada Buddhism, and 3) to analyze material gift in Theravada Buddhism. This study used a qualitative approach. Scriptures, Tipitaka, commentary, and Buddhist literature were used to analyze the facts. The data were gathered via in-depth interviews with fifteen key informants using the in-depth interview tool. The information was evaluated and given in a descriptive form.

The findings were as follows:

Giving entails making sacrifices, letting up of selfishness, and placing one's attention on the good of others. The intention prior to giving, the intention during giving, and the intention after giving were significant elements. Giving was separated into dharma giving and material gifts.

Giving objects as gifts was referred to as a "material gift." The ten material gifts Anunam, Panang, Vatthang, Yanang, Mala, Sanut, Vilepana, Seiya, Avasthang, and Paripayayang were referenced in the numerous sutras.

According to the sense-doors, there are six different kinds of offerings: Rupa-dana (giving of forms), Satta-dana (giving of sounds), Kandha-dhana (giving of scents), Rasa-dana (giving of tastes), Pothabpha-dana (giving of tangible objects), and Dhamma-dana (giving of mental objects). These offerings are divided into two major categories: those that originate from within us (Ajjatta) and those that originate from outside of us (Bhahiddha).

Material gifts were prioritized for rapidity of acquisition in the era of fast change, with solely the virtue of giving material goods being considered. This made the merit of the giving insufficient because it didn't take the benefit of the recipient into account. This study was done to examine the material gifts in Theravada Buddhism in order to foster understanding and happiness for both the givers and the receivers.

Keywords: Theravada Buddhism; Almsgivings; Objects.

บทนำ

สังคมไทยนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่คำจูงให้การดำรงสมณะเพศ และยังให้เกิดการเผยแผ่อย่างสะดวก นั่นก็คือการให้ทานของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย จากประวัติศาสตร์สมัยก่อนพุทธกาล การให้ทานทำบุญ คือการฆ่าสัตว์และคนครวละมากมาย เพื่อบูชาเทพเจ้า และปฏิบัติเช่นนั้นสืบมาเป็นเวลานาน จนพระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้น พระพุทธองค์ทรงตรัสสั่งสอนใหม่ว่า คนและ

สัตว์ทั้งหลายต่างรักตัวกลัวตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น รักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกันทั้งนั้น การทำทานจึงไม่ใช่ การเบียดเบียนผู้อื่นเพื่อให้ได้บุญ หากต้องการฆ่าเพื่อให้ได้มาซึ่งบุญ ต้องฆ่าตัวตนหา 3 คือ ลาภะ โทสะ โมหะ จึงจะเป็นการทำบุญหรือให้ทานที่ถูกต้องแท้จริง เพราะมีแต่ความสุข ไม่เป็นทุกข์ในกาลข้างหน้า และยังตนเอง กับผู้อื่นให้มีแต่ความสุข การให้ทานในพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือระดับสูงจัดเป็น ทานปรมัตถบารมี ระดับกลางจัดเป็นทานอุปบารมี และระดับต้นเรียกว่าทานบารมี การทำบุญให้ทาน ย่อม ยังให้เกิดความปิติ ยินดี ความสุขทางใจ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) พระพุทธ องค์ได้ทรงตรัสผลของการให้ทานไว้ในทานานิสังสสูตร 5 ประการ

1. ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักที่พอใจของคนหมู่มาก
2. สัตบุรุษผู้สงบยอมคบหาผู้ให้ทาน
3. กิตติศัพท์อันงามของผู้ให้ทานย่อมจรไป
4. ผู้ให้ทานย่อมไม่ห่างเหินจากธรรมของคฤหัสถ์
5. ผู้ให้ทานหลังจากตายแล้วย่อมเกิดในสุคติโลกสวรรค์

การให้ทานของคนไทยมีการประเพณีปฏิบัติสืบต่อทางวัฒนธรรมประเพณี มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา จนกระทั่งยุครัตนโกสินทร์ก็ยังคงไว้ซึ่งการบริจาคทานในพระพุทธศาสนา จุดหมายก็เพื่อยังให้เกิดสุขใน โลกนี้ โลกสวรรค์ จนกระทั่งเข้าพระนิพพาน แม้กระทั่งการให้ดอกไม้ของหอมเป็นทานก็เพื่อให้ได้ซึ่ง พระนิพพาน การบริจาคทานนอกจากจะหมายถึงอามิสทานแล้ว ยังหมายเอาถึงอภัยทาน และธรรมทานด้วย ซึ่งการให้อามิสทาน อภัยทาน และธรรมทานนั้นไม่ใช่เพื่อหวังพระนิพพานเท่านั้น ยังประโยชน์ให้เป็นที่รักของ คนหมู่มาก ย่อมได้รับเกียรติ เจริญด้วยยศซึ่งเป็นคุณธรรมสำคัญของ พระโพธิสัตว์ ในคัมภีร์ทาง พระพุทธศาสนา แสดงไว้ว่าการบริจาคที่ยิ่งใหญ่มี 5 ประการ เรียกว่า ปัญจมหาบริจาค คือบริจาคทรัพย์ บริจาคอวัยวะ บริจาคบุตรธิดา บริจาคภรรยา และบริจาคชีวิต ดังที่ทราบว่พระโพธิสัตว์ทุกพระองค์ที่ได้ เสด็จพระชาติทรงจะบำเพ็ญบารมีอันเนื่องในปัญจมหาบริจาคเพราะเป็นคุณธรรมที่พระโพธิสัตว์จะขาดเสีย มิได้ ซึ่งทานเป็นก้าวแรกที่สำคัญแห่งการบำเพ็ญทานบารมี ของพระโพธิสัตว์ผู้ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าใน อนาคต ในคัมภีร์ชินาลังการฎีกา พระพุทธรัชิตาจารย์ได้ทรงตรัสไว้ว่า พระพุทธองค์ได้ทรงบริจาคพระมั่งสะ และพระโลหิตเป็นทานเพื่อประโยชน์สุขแก่สรรพสัตว์ตลอดกาลทั้งปวง การบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์นั้นกำหนดนับไม่ได้ โดยกล่าวเป็นพระคาถาไว้ว่า “พระโพธิสัตว์นั้นได้ให้โลหิตเป็นทานมากกว่าน้ำ ทะเล ได้ให้น้ำเนื้อของตนเป็นทานจนชนะแผ่นดิน ได้ให้น้ำมากกว่าดวงดาวบนท้องฟ้า” (Chaiwong, S. 1998)

จากหลักฐานทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาลการให้ทางของนางวิสาขา หรืออนาปิณทิกะ เป็นต้น ทั้งสองท่านมุ่งมั่นทำเพื่อพระพุทธศาสนาแสดงให้เห็นถึงจิตใจที่เสียสละอย่างเด่นชัด ทุกครั้งที่พบว่า พระพุทธเจ้าหรือคณะสงฆ์มีปัญหาติดขัดเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมบำเพ็ญเพียรด้านวัตถุทาน ทั้งสองท่านไม่รีรอ ที่จะเข้าช่วยแก้ปัญหา ทำให้ทราบถึงความสำคัญของการบริจาคทานหลายประการ แต่สถานการณ์ปัจจุบัน การทำบุญอย่างหนึ่งที่พุทธศาสนิกชนนิยมทำกันคือ วัตถุทาน (การถวายสังฆทานสำเร็จรูป) วัตถุสิ่งของที่ควร แก่การใช้สอย การบริโภคของพระภิกษุ แต่การถวายวัตถุทานที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ

ถวายสิ่งของเครื่องใช้ ข้าวสาร อาหารแห้ง อาหารสำเร็จรูป ที่นิยมเรียกกันว่าสังฆทานนั้น ส่วนใหญ่เป็นการจัดสังฆทานสำเร็จรูปที่มีตามท้องตลาด แต่ปรากฏว่าวัตถุดิบที่ถูกบรรจุในกล่อง หรือถึงสังฆทานนั้น เป็นผลิตภัณฑ์ที่ขาดคุณภาพ ไม่ได้มาตรฐาน และสิ่งของบางอย่างเสื่อมสภาพ หมดอายุ ซึ่งไม่จัดว่าเป็นวัตถุดิบ ส่วนผู้ถวายทานอยากทำบุญ มีเจตนามุ่งที่บุญกุศลเพียงอย่างเดียวโดยขาดการพิจารณาอย่างรอบครอบถึงวัตถุดิบของที่อยู่ในสังฆทาน มิได้มีเจตนาที่จะนำวัตถุ สิ่งของหรือไทยธรรมที่ไม่มีคุณภาพถวายพระสงฆ์แต่อย่างใด เพื่อให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังพุทธภาษิตว่า “วิเจยย ทานํ ทาทพฺพํ วิเจยย ทานํ สุตตปสฺสํ” แปลว่า ควรพิจารณาก่อนจึงให้ทาน เพราะเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ ผู้ถวายจึงจะเป็นผู้ประกอบด้วยศรัทธา และพร้อมด้วยปัญญาไปพร้อมกัน จึงจะได้อานิสงส์แห่งการทำบุญถวายทานอย่างเต็มกำลัง (Chanrang, T. (2010) ดังปรากฏในทานสมบัติ คือ องค์คุณหรือองค์ประกอบของการให้ทานที่ว่าสัมฤทธิ์ประโยชน์ทั้งผู้ให้ ผู้รับ คือมีผลอย่างยอดเยี่ยม ทานสมบัติ 3 เน้นส่วนสำคัญของวิจยทาน คือผู้ให้จะต้องคิดให้ถี่ถ้วนก่อนให้ คือผู้รับทานเป็นเขตตสมบัติ เป็นผู้มีศีล มีธรรม เช่น พระสงฆ์ ส่วนสิ่งของที่จะให้ต้องบริสุทธิ์ ได้มาโดยชอบธรรม สะอาด ประณีต และจิตสมบัติ มีจิตใจผ่องใสทั้งก่อนให้ ขณะให้ และหลังการให้ ทานสมบัติ จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1.เขตตสมบัติ บุญเขตถึงพร้อม คือ ปฏิภาหก หรือผู้รับทาน เป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ประกอบด้วยคุณธรรม 2.ไทยธรรมสมบัติ ไทยธรรมถึงพร้อม คือสิ่งที่ให้เป็นของบริสุทธิ์ ได้มาโดยชอบธรรม และเหมาะสมเป็นพิเศษแก่ผู้รับ 3.จิตตสมบัติ เจตนาถึงพร้อม คือให้ด้วยความตั้งใจ คิดจะเป็น ประโยชน์แก่ผู้รับแท้จริง มีเจตนาบริสุทธิ์ทั้ง 3 กาล คือ ก่อนให้ยินดี ขณะให้จิตผ่องใส ให้แล้วเบิกบานใจ (Suksiri P. (2015)

ดังนั้น เพื่อให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ได้อานิสงส์จากการทำบุญอย่างบริบูรณ์ โดยเฉพาะการทำบุญกับพระสงฆ์ผู้ได้ชื่อว่าเป็นเนื้อนาบุญของโลก ผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ได้ธำรงรักษา เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มั่นคงยั่งยืน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการให้ทานในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาวัตถุดิบในพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์วัตถุดิบในพระพุทธศาสนา เกรวาทที่เหมาะสมในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้ทานในพระพุทธศาสนาเกรวาท
2. เพื่อศึกษาวัตถุดิบในพระพุทธศาสนาเกรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์วัตถุดิบในพระพุทธศาสนาเกรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้ทานในพระพุทธศาสนาเกรวาท วัตถุดิบในพระพุทธศาสนาเกรวาท เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์วัตถุดิบในพระพุทธศาสนาเกรวาท

รูปแบบการวิจัย (Research Design)

การศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์วัตถุดิบในพระพุทธศาสนาเถรวาท” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) พร้อมกับการใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key - Informants) สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเนื่องมาจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษามุ่งไปที่การสัมภาษณ์มุมมองของผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีประสบการณ์จริง โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการให้ทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท วัตถุดิบในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์วัตถุดิบในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการให้ทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์วัตถุดิบในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 15 รูป/คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป/คน

กลุ่มที่ 2 คณะสงฆ์ในพื้นที่เก็บข้อมูล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 5 รูป

กลุ่มที่ 3 พุทธศาสนิกชนในพื้นที่เก็บข้อมูล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Measurement Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 เอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องทานในพระพุทธศาสนา แนวคิดวัตถุดิบในพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์วัตถุดิบในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทาน

1.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ

1.3 สร้างเครื่องมือจากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1.4 เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไข

1.5 ข้อเสนอแนะ

1.6 นำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

2) ลักษณะของเครื่องมือ

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นตามกรอบของการศึกษาวเคราะห์วัตถุดิบในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์ประเด็น การให้ทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ตอนที่ 3 สัมภาษณ์ประเด็น วัตถุทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ตอนที่ 4 สัมภาษณ์ประเด็น การวิเคราะห์วัตถุทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ตอนที่ 5 สัมภาษณ์ประเด็น ปัญหาเกี่ยวกับวัตถุทานในปัจจุบัน และข้อเสนอแนะ

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

3.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขนำไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งนี้ข้อมูลที่จัดเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย

5.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

การเก็บข้อมูลเอกสาร (Documentary) โดยการศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องทานในพระพุทธศาสนา แนวคิดวัตถุทานในพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์วัตถุทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท

5.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

การเก็บข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ทั้งนี้เพราะการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และทำการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนาด้วยเทปบันทึกเสียง ทั้งนี้ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ ประมาณ 1-2 ชั่วโมง ซึ่งเป็นข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป/คน พระสงฆ์ในพื้นที่ของผู้วิจัยจำนวน 5 รูป และตัวแทนพุทธศาสนิกชนจำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 รูป/คน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการถวายวัตถุทาน และรับฟังวัตถุทานในปัจจุบัน

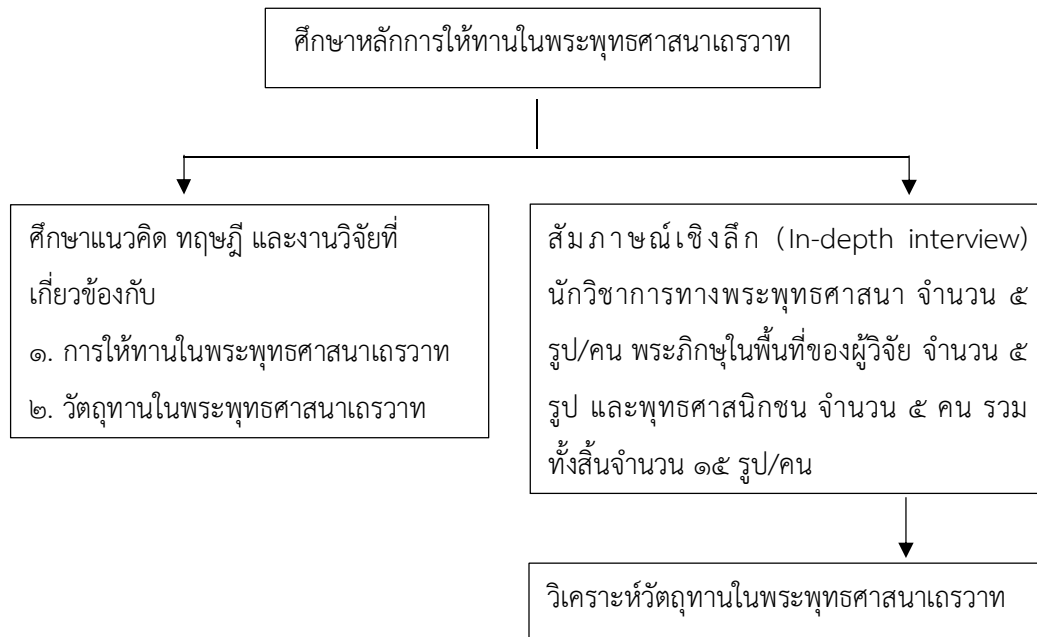
ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis Design)

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากพระไตรปิฎก เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยนำมาแยกประเด็น วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลลำดับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบดังนี้

6.1 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประมวลเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามประเด็นการสัมภาษณ์ และจัดเนื้อหาตามวัตถุประสงค์

6.2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) พร้อมทั้งนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาโดยอ้างอิงจากการตอบคำถามของบุคคลผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation of the Research Results)

แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการให้ทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า คำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่คนนิยมศึกษารู้จักกันมากและปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือ การให้ทานถือว่าเป็นเบื้องต้นของการทำคุณงามความดีในตัว จัดว่าเป็นหลักธรรมนำมาซึ่งการผูกมิตรไมตรีช่วยเหลือสังคมเป็นธรรมชาติ เพื่อชำระจิตใจให้สะอาดเป็นแนวทางนำไปสู่แนวทางสูงสุดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น ทานจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมมากที่สุดในทุกยุคสมัย คำสอนเกี่ยวกับทานในคัมภีร์พระพุทธศาสนานับตั้งแต่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ และออกเผยแผ่แสดงธรรม ในเบื้องต้นของการแสดงเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสต่อหลักคำสอน จึงแสดงอนุพุทธพิกถา 5 ซึ่งมีทานกถาเป็นข้อแรก ในบุญกิริยาวัตถุ 3 มีทานเบื้องต้นสังคหวัตถุ 4 มีทานเป็นข้อแรก นอกจากนี้ ทานยังปรากฏเป็นข้อแรกในบารมี 10

ทาน มีรากศัพท์มาจาก ทา ธาตุในภาษาบาลี หมายถึงการให้ การสละ การบริจาค เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญ และกล่าวถึงมากในพระไตรปิฎก และยังหมายถึงการให้อภัย อันได้แก่การการรักษาศีล การให้ความปลอดภัยแก่สัตว์ทั้งหลาย อีกทั้งยังหมายถึงการบำเพ็ญบุญเพื่อสั่งสมบารมีให้มากขึ้น และเพื่อกำจัดความตระหนี่ซึ่งเป็นมลทินของจิตใจ ในหมวดธรรม บุญกิริยาวัตถุ 3 นอกจากความเชื่อเรื่อง ทาน เป็นการสั่งสมบุญด้วยการให้ทานยังโยงไปถึงความเชื่อเรื่อง การเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งกระบวนการดังกล่าวทำให้เกิดวัฒนธรรมประเพณี ทางสังคมไทย ส่งเสริมให้เกิดการบริจาคทานอื่น ๆ ตามมา เช่น การทำบุญสลากย้อมของประชาชน

ชาวลำพูน การทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เทศน์ธรรมมหาชาติ เป็นต้น พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของคนไทย ที่มีความเป็นผู้ให้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อสังคม

การให้ทานมีอานิสงส์ที่จะนำไปสู่คติที่ต่างกัน ผู้หมั่นทำบุญให้ทานจึงไปสู่อคติที่สูง คือ สุกคติ ผู้ไม่ทำบุญให้ทานจึงไปสู่อคติที่ต่ำ คือ ไปทุคติ ทานจึงเป็นส่วนหนึ่งของการทำบุญ และได้อานิสงส์ในระดับต้นนำไปสู่การเจริญศีล ได้อานิสงส์ในระดับกลาง และการเจริญภาวนาได้อานิสงส์ในระดับสูงสุด ดังนั้นการให้ทานจึงถือว่าเป็นการเริ่มต้นทำบุญที่เข้าถึงได้ง่าย เห็นผลประจักษ์จากรอยยิ้มของผู้รับ ความสุขที่แสดงออกมาจากผู้รับ ทำให้ผู้ให้ชื่นใจ อิ่มเอมใจ เบิกบานใจ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาวัตถุทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า วัตถุทานหมายถึง การให้วัตถุสิ่งของ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ยานพาหนะ ดอกไม้ ที่นั่ง ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟ เป็นต้น ซึ่งมีอีกชื่อหนึ่งเรียกว่า อามิสทาน เป็นการเฉลี่ยความสุขส่วนตนในการสละโยคทรัพย์ของตน เพื่อแผ้วถนอมผู้อื่น เกิดประโยชน์คือได้รับความสุขทั้งสองฝ่าย ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักของทุกคน ย่อมลดละความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว จิตใจเบาสบายจากความโลภหลงในสมบัติ ส่วนผู้รับย่อมได้รับสิ่งของที่จำเป็นต้องใช้ในการปลดปล่อยทุกข์ อีกทั้งยังมีความรักใคร่ ผูกพัน สำนึกในคุณความดีของผู้ให้ ในสังคมไทย การให้ วัตถุทาน เป็นการเกื้อกูลการอยู่ร่วมกัน ยังให้เกิดความสงบสุข รมเย็น อาศัยการที่ทุกคนมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ลำบากเกินการดำรงอัตภาพ ก็เพราะความมีจิตใจใฝ่ทาน ใฝ่ในบุญกุศล ของญาติโยมที่ช่วยกันทำนุบำรุงศาสนสถาน และพระสงฆ์ก็ไม่ลำบากด้วยปัจจัย 4 ไม่เดือดร้อน มีกำลังในการศึกษาเล่าเรียน ทรงจำพระธรรม ปฏิบัติธรรม ปฏิบัติศาสนกิจเพื่อให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง มั่นคง สืบต่อไป

เมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งของในการให้ทานของพุทธศาสนิกชนปัจจุบันแล้วพบว่า มีความเหมือนกันเพียงแต่สิ่งของในการให้ทานนั้นมีความหลากหลายกว่า แต่ก็สงเคราะห์เข้าในวัตถุทานทั้ง 10 ประการนี้ได้ เช่น โคมไฟ ไฟฉายจัดอยู่ในประทีป เป็นต้น ผู้ให้ทานในสมัยพุทธกาลเน้นที่การมีจิตใจเป็นกุศลในการให้ทานคือต้องมีเจตนาดีในทานทั้งก่อนให้ ขณะให้ และหลังจากให้แล้ว ซึ่งผู้ให้ทานในปัจจุบันแม้จะมีหลายกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ วัยรุ่น วัยทำงาน เป็นต้น แต่หากกล่าวถึงสภาพจิตใจของผู้ให้แล้ว ทานจะมีอานิสงส์มากผู้ให้ต้องมีสภาพจิตใจเป็นอย่างดี และต้องให้ทานด้วยตนเอง ไม่ใช่ฝากคนอื่นทำแทนตนเอง เพราะความอึดอึดในจิตใจย่อมต่างกัน ผู้รับทานคือภิกษุสงฆ์เป็นผู้รับทาน (สังฆทาน) ที่จำแนกเป็นรายบุคคล (ปาฏิบุคคลิกทาน) หรือมีตัวแทนพระสงฆ์ผู้ทรงศีลเป็นผู้รับทานแทนหมู่คณะแล้วยังให้สิทธิ์ในวัตถุทานนั้นเป็นสังฆทาน ในส่วนที่สัมพันธ์กับทักษิณา พุทธศาสนิกชนได้ถวายทาน หรือทักษิณาที่บริสุทธิ์แก่พระสงฆ์ผู้บริสุทธิ์

ความเหมือนกันของวิธีการให้ทานคือ ให้ทานด้วยศรัทธา เพราะเชื่อในผลของทาน ให้ความเคารพโดยกาย วาจา ใจ ให้ตามกาล เช่น กฐินทาน เป็นต้น ให้ความจิตอนุเคราะห์แก่ผู้รับ หวังให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับจริง ๆ ให้ไม่กระทบผู้อื่น เช่น ไม่ฉ้อโกง ลักขโมยเขามา ไม่ขอเขามาให้ทาน เป็นต้น ไม่เอาของที่เป็นเดนถวายพระสงฆ์ ให้ของที่ดีสมควรแก่ผู้รับ หรือแก่สมณบริโศก ไม่ถวายสิ่งที่เป็นโทษแก่ผู้รับ ให้ทานเป็นนิตย และมีใจเป็นกุศลในการให้ทาน ความเหมือนของความมุ่งหวังในการให้ทานคือ ให้เพราะเห็นว่าทานเป็นความดี

ให้เพื่อบูชาคุณ ให้เพื่อให้จิตใจผ่องใสเบิกบาน ให้ตามประเพณีที่บรรพบุรุษได้พาทำกันมา เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่นที่เดือดร้อน หรือสมควรได้รับความช่วยเหลือ รวมทั้งให้เพื่อปรารณาทิพยสมบัติ (Mangkalajarn, 1994)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์วัตถุธานในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่าการให้วัตถุธานนั้นพบว่า ในสมัยพุทธกาลเมื่อเปรียบเทียบกับ วัตถุธานของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบันแล้วพบว่า มีความเหมือนกัน เพียงแต่สิ่งของในการให้ทานนั้นมีความหลากหลายกว่า แต่ก็สงเคราะห์เข้าในวัตถุธานทั้ง 10 ประการนี้ 1.ให้ข้าว 2.ให้น้ำ 3.ให้เสื้อผ้า 4.ให้ยานพาหนะ 5.ให้ดอกไม้ พวงมาลัย 6.ให้ของหอม 7.ให้เครื่องอุปโภค 8.ให้ที่นั่ง 9.ที่นอนที่อยู่อาศัย 10.ให้ประทีปแสงสว่าง เช่น โคมไฟ ไฟฉายจัดอยู่ในประทีป เป็นต้น ผู้ให้ทานในสมัยพุทธกาลเน้นที่การมีจิตใจเป็นกุศลในการให้ทาน คือต้องมีเจตนาดีในทานทั้งก่อนให้ ขณะให้ และหลังจากให้แล้ว ซึ่งผู้ให้ทานในปัจจุบันแม้จะมีหลายกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ วัยรุ่น วัยทำงาน เป็นต้น แต่หากกล่าวถึงสภาพจิตใจของผู้ให้แล้วทานจะมีอันสงสมากผู้ให้ต้องมีสภาพจิตใจเป็นอย่างเดียวกัน และต้องให้ทานด้วยตนเอง ไม่ใช่ฝากคนอื่นทำแทนตนเอง เพราะความอึดอัดในจิตใจย่อมต่างกัน ผู้รับทานคือภิกษุสงฆ์เป็นผู้รับทาน (สังฆทาน) ที่จำแนกเป็นรายบุคคล (ปาฏิบุคลิกทาน) หรือมีตัวแทนพระสงฆ์ผู้ทรงศีลเป็นผู้รับทานแทนหมู่คณะแล้วยังให้สิทธิ์ในวัตถุธานนั้นเป็นสังฆทาน ในส่วนที่สัมพันธ์กับทักษิณา พุทธศาสนิกชนได้ถวายทาน หรือทักษิณาที่บริสุทธิ์แก่พระสงฆ์ผู้บริสุทธิ์จากการสัมภาษณ์ตัวแทนพุทธศาสนิกชน ทาน คือการให้การเสียสละ การบริจาค เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างกุศล ก่อให้เกิดผลบุญ คือความสบายใจต่อผู้กระทำการบริจาคซึ่งวัตถุธาน หรือแม้แต่บริจาคสิ่งที่ยากจะบริจาค เช่นอวัยวะ เป็นทานก็ถือว่าเป็นยอดแห่งการให้ทาน

ความเข้าใจของการให้ทานจากตัวแทนพุทธศาสนิกชน คือ การให้ทานโดยเคารพ การให้ทานโดยศรัทธา ให้ทานโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ให้ทานโดยมีจิตอนุเคราะห์ และอยากช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่เดือดร้อนตนเอง ผู้อื่น ผู้รับทาน ความเหมือนกันของวิธีการให้ทานคือ ให้ทานด้วยศรัทธา เพราะเชื่อในผลของทาน ให้ด้วยความเคารพโดยกาย วาจา ใจ ให้ตามกาล เช่น กลืนทาน เป็นต้น ให้ด้วยจิตอนุเคราะห์แก่ผู้รับ หวังให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับจริง ๆ ให้ไม่กระทบผู้อื่น เช่น ไม่ฉ้อโกง ลักขโมยเขามา ไม่ขอเขามาให้ทาน เป็นต้น ไม่เอาของที่เป็นเดนถวายพระสงฆ์ ให้ของที่สมควรแก่ผู้รับ หรือแก่สมณบริโภค ไม่ถวายสิ่งที่เป็นโทษแก่ผู้รับ ให้ทานเป็นนิตยและมีใจเป็นกุศลในการให้ทาน ความเหมือนของความมุ่งหวังในการให้ทานคือ ให้เพราะเห็นว่าการให้ทานเป็นความดีให้เพื่อบูชาคุณ ให้เพื่อให้จิตใจผ่องใสเบิกบาน ให้ตามประเพณีที่บรรพบุรุษได้พาทำกันมา เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่นที่เดือดร้อน หรือสมควรได้รับความช่วยเหลือ รวมทั้งให้เพื่อปรารณาทิพยสมบัติ

องค์ความรู้ใหม่

จะเห็นได้ว่าด้วยวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นในบริบทสังคมแต่ละภาค และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว รวมทั้งปัจจัยทางด้านเวลา ทำให้พุทธศาสนิกชนขาดการพิจารณาวัตถุสิ่งของที่จะนำมาถวายด้วยเอาความสะดวกสบายเป็นที่ตั้ง แม้จะมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตนคือการทำบุญก็ตาม จึงทำให้วัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะเกิดจากการถวายวัตถุธานนั้นไม่บริบูรณ์ เพราะขาดการพิจารณาวิเคราะห์ถึงวัตถุธานที่อาศัยร้านส่งมณฑลจัดให้ อีกทั้งยังมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำบุญโดยบริจาคปัจจัยเข้าสู่

วัด ให้ทางวัดนำไปซื้อหาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆเอง นั้นยังทำให้เกิดช่องว่าง และความเหินห่างวัดที่ละน้อย และยังขาดการสนทนาศรัทธาธรรมการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องของพุทธศาสนิกชน จึงควรให้มีการนำเสนอสื่อออนไลน์เพื่อสร้างความเข้าใจในการถวายวัตถุทานที่ถูกต้อง และเกิดประโยชน์สูงสุดตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

การทำบุญให้ทานที่ถูกต้องนั้น คือ การทำความดี การเสียสละ ลดความเห็นแก่ตัว มุ่งประโยชน์ของผู้อื่น ช่วยเหลือสังคมตามโอกาส สำหรับทานในทางพระพุทธศาสนา คือการให้ในสิ่งที่ควรให้ ให้แก่บุคคลที่ควรให้ แบ่งปันความสุขให้สังคมส่วนรวมประเภททานที่ให้ ได้แก่ อามิสทาน การให้ทานด้วยปัจจัย 4 และธรรมทาน เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ ส่วนอภัยทาน คือ การให้ความปลอดภัย ความไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น ไม่ถือโทษโกรธเคืองในการล่วงเกินของผู้อื่น ไม่มีเวร ไม่ผูกเวรกับผู้ใด ทั้งยังมีจิตเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่นเสมอ

การให้ทางพระพุทธศาสนา เชื่อเรื่องกรรม และผลของกรรม จึงรวมถึงอามิสทาน และธรรมทาน การให้ทานมีจุดประสงค์ 2 อย่างคือส่วนตนเพื่อกำจัดกิเลสคือความโลภ และ ความตระหนี่ในจิตสันดาน ส่วนสังคม คือการช่วยเหลือผู้อื่นการให้ทานเป็นการผูกมิตรไมตรี และความสามัคคีต่อกัน จุดหมายที่พุทธศาสนิกชนให้ทาน คือให้ความสำคัญแก่วัตถุทาน และตัวผู้รับเช่นให้ทานด้วยความเคารพ ให้ทานด้วยศรัทธา ให้ทานโดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น รวมทั้งผู้ที่ตนให้ทานโดยมีจิตอนุเคราะห์ ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยเมตตา

ทานจะมีอานิสงส์มาก ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลัก 6 ประการ คือ 1.ผู้ให้ 2.ผู้รับ 3.วัตถุสิ่งของที่ให้ผู้ให้ต้องบริสุทธิ์มีได้มาจากการลักขโมย ฉ้อโกง ยืมเขามา 4.ก่อนให้มีจิตเมตตา 5.กำลังให้มีจิตเบิกบาน และ 6.หลังให้ทานไปแล้วมีจิตผ่องใส (Prathumthong, 2007) การให้ทานยังมีความสำคัญ คือมีความสำคัญต่อบุคคล ความสำคัญต่อส่วนรวม ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา รวมทั้งเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไปด้วยการให้วัตถุทานของพุทธศาสนิกชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ทานในทางพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาคทานในพระพุทธศาสนานั้นมาจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา จากตัวอย่างของพระเวสสันดรชาดก อิทธิพลนี้ส่งผลให้เกิดความต้องการมีความสุขจากการบริจาคทาน ต้องการไปเกิดบนสวรรค์ เชื่อเรื่องชาตินี้ ชาตินี้หน้า นรก สวรรค์ เชื่อเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว อีกทั้งต้องการช่วยเหลือสังคมอยากให้ทานของตนเกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

อิทธิพลการให้ทานต่อสังคม

แม้ความเข้าใจถึงหลักความถูกต้องในการถวายทานของพุทธศาสนิกชนจะคลาดเคลื่อนไปจากหลักของพระพุทธศาสนาไปบ้าง ตามยุคสมัยแห่งความสะดวกสบาย และร้านสังฆภัณฑ์ แต่จุดประสงค์หลักยังคงเดิม คือการให้ทานเพิ่มลด ละ ความตระหนี่ ความโลภ ในจิตใจตน ทั้งนี้อิทธิพลที่เกิดขึ้นต่อเหตุการณ์ปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการใช้จ่ายในชุมชนมีเงินหมุนเวียนในระบบมากขึ้น แม้จะมีร้านสังฆภัณฑ์เกิดมาอำนวยความสะดวกให้ก็ตาม ก็ยังมีพุทธศาสนิกชนบางกลุ่มยังคงอยากอนุรักษ์สิ่งดั้งเดิมของบรรพบุรุษเอาไว้ โดยการให้มีภาชนะถวายสังฆทานของคนล้านนาสมัยโบราณ เช่น กว๋ยตื้นจ้าง (ภาชนะจักสาน คล้าย

ชะลอ) หรือแม้แต่สถานชะลอเป็นภาชนะสังฆทาน ทำให้เกิดการจ้างงาน การซื้อขายวัสดุเพื่อเตรียมงาน ทำบุญทำทาน ทำให้เกิดการอุปโภค บริโภค เพิ่มขึ้นสืบเนื่องมาจากการให้วัตถุดิบทานทานในงานบุญต่างๆ ทั้งนี้ ยังรวมถึงการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ด้วย

ด้านสังคม ด้วยสังคมไทยเป็นสังคมแห่งความโอบอ้อมอารี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจช่วยเหลือ เกื้อกูล ทำให้คนในสังคมมีการบริจาคทานทั้งแก่สังคมคนทั่วไปที่กำลังขาดแคลนปัจจัย 4 ทั้งแก่พระภิกษุสงฆ์ เป็นการเกื้อหนุนด้วยความกรุณา ให้ด้วยศรัทธา ให้ของทีสะอาด มีประโยชน์ มุ่งหวังให้ผู้รับมีความสุข พ้นทุกข์ และเป็นการลดความโลภ ความตระหนี่ในตัวเองด้วย

ด้านวัฒนธรรมประเพณี สืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีมาแต่โบราณซึ่งมีคติธรรมสอนใจในการพัฒนานคนในสังคมนั้นๆ แฝงอยู่ในแต่ละประเพณีที่เป็นอารยประเพณี เช่น ประเพณีตานก๋วยสลาก ประเพณีตานข้าวใหม่ เป็นต้น อีกทั้งยังมีอิทธิพลต่อการให้ทานต่อบรรพบุรุษ โดยการนำมาถวายพระสงฆ์เพื่อ แสดงถึงความกตัญญู ระลึกนึกถึงท่านผู้มีพระคุณ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเอกสารงานวิจัย และสัมภาษณ์นักวิชาการทานพุทธศาสนา พระสงฆ์และ พุทธศาสนิกชน พบว่าพุทธศาสนิกชนยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคทาน โดยรวมยังไม่ถูกต้องในเรื่องทาน ทำให้ทราบความแตกต่างของการถวายวัตถุดิบทานในยุคพุทธกาลกับยุคปัจจุบันนั้นไม่แตกต่างกันมากนักซึ่งตรงกับ การเปรียบเทียบการให้ทานสมัยพุทธกาลกับการให้ทานของชาวตำบลนางเลิ้ง อำเภอเสลภูมิ จังหวัด ร้อยเอ็ด (Bodhichayatham, 2012) ส่วนมากเข้าใจว่าการให้ทาน คือการซื้อถึงสังฆทานสำเร็จรูปมาถวาย โดยถือเอาว่าถึงสังฆทานนั้นคือวัตถุดิบทานที่ต้องตามหลักพุทธศาสนาที่ทางร้านสังฆภัณฑ์จัดให้แล้ว อีกทั้งยัง นำมาถวายแบบเจาะจงซึ่งจะไม่ใช่สังฆทานส่วนรวม จึงไม่เป็นไปตามหลักพุทธศาสนาอย่างแท้จริง การบริจาคทานที่ดีควรมีการพิจารณาถึงประโยชน์ต่อผู้รับด้วย ว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อส่วนรวม ต่อ ตนเอง ได้อย่างไร ไม่ใช่เพราะเห็นเขาทำก็ทำตามๆกันไป

แสดงให้เห็นว่าความเข้าใจของพุทธศาสนิกชนยังควรต้องพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม เช่นการทำความเข้าใจกับญาติโยมด้วยการพูดคุย และยกตัวอย่างประกอบถึงถึงสังฆทานสำเร็จรูป เป็นต้น เพราะถ้ายังมีความเข้าใจไม่ถูกต้อง ก็จะทำตามหลักพุทธศาสนาอย่างครบทุกด้านไม่ได้ แม้จะมีความตั้งใจแรกแต่ขาดการ พิจารณาถึงคุณภาพของวัตถุดิบทานที่นำมาถวาย

สรุป

การให้วัตถุดิบทานที่ต้องนั้น คือ การให้ทานโดยทั่วไป การเสียสละลดความเห็นแก่ตัว มุ่งประโยชน์ของผู้อื่น ช่วยเหลือสังคมตามโอกาส ในทางพระพุทธศาสนา คือการให้ ให้ในสิ่งที่ควรให้ ให้แก่ บุคคลที่ควรให้ แบ่งปันความสุขให้สังคมส่วนรวมประเภททานที่ให้ ได้แก่ อามิสทาน การให้ทานด้วยปัจจัย 4 และธรรมทาน เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ ส่วนอภัยทาน คือ การให้ความ ปลอดภัย ความไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น ไม่ถือโทษโกรธเคืองในการล่วงเกินของผู้อื่น ไม่มีแค้น ไม่ผูกเวรกับผู้อื่น

ทั้งยังมีจิตเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่นเสมอ การให้ทางพุทธศาสนา เชื่อเรื่องกรรม และผลของกรรม จึงรวมถึง อามิสทาน และธรรมทาน การให้ทานมีจุดประสงค์ 2 อย่างคือส่วนตนเพื่อกำจัดกิเลสคือความโลภ และความตระหนี่ในจิตสันดาน ส่วนสังคม คือการช่วยเหลือผู้อื่นการให้ทานเป็นการผูกมิตรไมตรี และความสามัคคีต่อกัน จุดหมายที่พุทธศาสนิกชนให้ทาน คือให้ความสำคัญแก่วัตถุทาน และตัวผู้รับเช่นให้ทานด้วยความเคารพ ให้ทานด้วยศรัทธา ให้ทานโดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น รวมทั้งผู้ที่ตนให้ทานโดยมีจิตอนุเคราะห์ ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยเมตตาทานจะมีอานิสงส์มาก ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลัก 6 ประการ คือ 1.ผู้ให้ 2.ผู้รับ 3.วัตถุสิ่งของที่ให้ผู้ให้ต้องบริสุทธิ์มีได้มาจากการลักขโมย ฉ้อโกง ยืมเขามา 4.ก่อนให้มีจิตเมตตา 5.กำลังให้มีจิตเบิกบาน 6.หลังให้ทานไปแล้วมีจิตผ่องใส การให้ทานยังมีความสำคัญคือมีความสำคัญต่อบุคคล ความสำคัญต่อส่วนรวม ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา รวมทั้งเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้คงอยู่ตลอดไปด้วยการให้วัตถุทานของพุทธศาสนิกชน สังคมไทยนับถือพุทธศาสนา คำสอนเรื่องทานได้เข้ามาแทรกซึมในวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตอย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง อีกทั้งยังมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมตามหลักพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนมีความเชื่อว่า เหตุที่บุคคลหนึ่งมีสภาพความเป็นอยู่ดีกว่าบุคคลอื่น เพราะเขาได้สั่งสมกรรมดีมาแต่ชาติปางก่อน ดังนั้น คนที่ให้ทานไว้มาก ผลบุญย่อมส่งผลให้เขาเลื่อนฐานะสูงขึ้นได้ในชาตินี้ เชื่อว่าการถวายทานแก่พระสงฆ์ได้บุญมากกว่าให้กับคนหรือสัตว์ทั่วไป ตามหลักที่แท้จริงนั้น การให้ทั้งสองอย่าง ก็จัดเป็นบุญที่สำเร็จด้วยการให้ทานเหมือนกัน ลักษณะการให้ทานในสังคมไทย มีลักษณะพุ่มเฟิยให้ทานเพื่อโอ้อวด และหวังผลตอบแทนเชิงการค้า

แม้ในสังคมจะนิยมให้วัตถุทานซึ่งเกิดจากอิทธิพลคำสอนเรื่องทาน แต่การให้ทานของพุทธศาสนิกชนยังมีความผิดพลาด และคลาดเคลื่อนไปจากวัตถุประสงค์ของการให้ทานในพระพุทธศาสนา วัตถุประสงค์ของการให้ทานในทัศนะของพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุดคือให้เพื่อชำระกิเลสอันเป็นการกำจัดความโลภ และความเห็นแก่ตัวการให้ทานของชาวพุทธไทยส่วนใหญ่ ไม่ได้ให้ทานเพื่อชำระกิเลส แม้บางส่วนจะให้ทานเพื่อบูชาคุณ เพื่อสงเคราะห์อนุเคราะห์ก็ตาม แต่การให้นั้นมีเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์เพราะเป็นการให้โดยหวังผลตอบแทน การให้ทานที่ถูกต้องนั้นต้องไม่หวังผลตอบแทนใด ๆทั้งสิ้น อนึ่ง ความเห็นผิดของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย มุ่งเอาแต่ความสะดวกสบาย รวดเร็ว ในการจัดหามาเป็นลำดับแรก มุ่งแต่อานิสงค์แห่งการถวายวัตถุทาน ขาดการพิจารณาถึงประโยชน์แก่ผู้รับ ทำให้อานิสงส์แห่งการถวายทานไม่บริบูรณ์ ให้ทานยึดติดตัวบุคคลผู้รับทานเกินไป การให้เช่นนี้ พระพุทธองค์ไม่ทรงสรรเสริญ เพราะมีผลเสียมากกว่าผลดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรให้มีการรณรงค์โดยการเทศน์ การพูดคุยเสวนาธรรม การทำละครสั้นออกทางสื่อออนไลน์ ส่งเสริมเข้าใจถึงประโยชน์ของการให้วัตถุทานที่ถูกต้องทางพุทธศาสนา โดยอิงถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากวัตถุทานนั้นด้วย มิใช่เพียงเพื่อทำให้เกิดความสบายใจ หรือความสะดวกสบายโดยการหยิบซื้ออย่างเดียว เพราะจะทำให้เกิดผลตามความตั้งใจแรกของผู้บริจาคทาน ควรมีการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการถวายทาน การบริจาค

ทานที่ถูกต้องแก่นักเรียนในโรงเรียน เพื่อปลูกฝังทางโครงสร้างตั้งแต่พื้นฐานของสังคมด้วย โดยอาศัยครู พระสอนศีลธรรมท่านช่วยในการสอนวัฒนธรรมในส่วนนี้ ทางพระภิกษุเองก็ให้มีการเทศน์ พูดคุยเสวนาธรรมกับญาติโยม บอกถึงความต้องการของวัตถุนาน และผลประโยชน์ที่จะได้รับต่อส่วนรวม เช่น การถวายน้ำยาล้างห้องน้ำ พระ เณร ก็สามารถนำมัลลาล้างห้องน้ำในภายใน ญาติโยมมาใช้ห้องน้ำก็สบายกาย สบายใจ เพราะห้องน้ำสะอาด เป็นต้น อีกทั้งยังสามารถให้ญาติโยมที่เข้าใจถึงการถวายทานที่ถูกต้อง โดย อิงจากประโยชน์ที่จะได้รับจะการถวายวัตถุนาน ถึงความถูกต้องในการถวายทานนี้ได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 การวิจัยเรื่อง วัสดุในการใส่วัตถุนาน (ถวายทาน ชะลอม) โดยเปรียบเทียบในอดีต และปัจจุบัน ถึงประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม ประโยชน์การนำกลับมาใช้

2.2 การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของร้านสังฆภัณฑ์ต่อสังคมพระพุทธรูปในปัจจุบัน

2.3 การวิจัยเรื่อง การบริจาคทานของสังคมยุคออนไลน์ (บุญออนไลน์)

References

- Bodhichayatham, B. (2012). A comparative study of the giving dering the time of the buddha and the giving by the people in Nalueng Sub-District Villagers, Selaphum District, Roi-et Province. Buddhism, (Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Chaiwong, S. (1998). “An analytical study on “alms giving” in Buddhism”, Master of Arts thesis. (Graduate School: Chiang Mai University) .
- Chanrang, T. (2010) .Theravada Buddhism. (8 ed.). Chiang Mai: Pongsawad Printing Factory, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tripitakas. Bangkok: MCU Press.
- Mangkalajarn, S. (1994). Mangalatthadeepani Translation, Volume 3, 18th Edition, (Bangkok: Mahamakut Wittayalai Publishing House).
- Payutto, P. (2016). Buddhist dictionary Dharma edition. 36th Edition, Bangkok: Pallitham
- Prathumthong, K. (2007). analytical study Panjamaha Donations appearing in Buddhist scriptures, Theravada department, Master of Buddhist Thesis Major in Buddhism, (Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University). Publishing House.
- Suksiri P. (2015). “An analysis of alms in Theravada Buddhist philosophy that appears in Isan Phaya”. Journal of Mahamakut Wittayalai University Roi Et Campus. Year 4 Issue 2 (July-December).

Thammanusit, P. (2003). “Comparative study of examples of alms giving in monks
Suttantapitaka and the real practice in Lamphun”, Master of Buddhist Thesis Major in

